

9. Сухобская Г. С. Понятие «зрелость социально-психологического развития человека» в контексте андрагогике // Новые знания / Г. С. Сухобская. – 2002. – №4. – С.17–20.

10. Сухобская Г. С. Социальная и социально-психологическая зрелость: основы идентификации личности в образовательном процессе // Понятийный аппарат педагогики и образования. – Вып. 5 / Отв. ред. Е. В. Ткаченко, М. А. Галагузова. – М.: Гуманитар. Изд.центр ВЛАДОС, 2007. – С. 215–218.

REFERENCES

1. Bodriyar, Zh. V. (2000). *Teni molchalivogo bol'shinstva, ili Konec social'nogo*. [Shadows of silent majority, or End of social]. Ekaterinburg.

2. Gal'perin, P. YA. (1976). *Vvedenie v psihologiyu*. [Introduction to Psychology]. Moscow.

3. Kogan, L. N. (1984). *Cel' i smysl zhizni cheloveka*. [The purpose and meaning of human life]. Moscow.

4. Mamford, L. (1986). *Tekhnika i priroda cheloveka*. [Technology and nature of man]. Moscow.

5. Radul, V. V. (2017). *Social'na zrilist' osobistosti*. [Social maturity of the individual]. Kharkiv.

6. Rean, A. A. (2008). *Social'naya pedagogicheskaya psihologiya*. [Social pedagogical psychology]. Spb.

7. Rozin, V. M. (2006). *Ponyatie i sovremennye koncepcii tekhniki*. [Concept and modern concepts of technology]. Moscow.

8. *Slovník ukraїns'koї movi. V 10 tomah. T.3.* (1972). [Dictionary of the Ukrainian language.]. Kyiv.

9. Suhobskaya, G. S. (2002). *Ponyatie «zrelost' social'no-psihologicheskogo razvitiya cheloveka» v kontekste andragogiki*. [The concept of «maturity of the socio-psychological development of man» in the context of andragogy]. Moscow.

10. Suhobskaya, G. S. (2007). *Social'naya i social'no-psihologicheskaya zrelost': osnovy identifikacii lichnosti v obrazovatel'nom processe*. [Social and socio-psychological maturity: the basis for identification of the individual in the educational process]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАЛЄТА Ярослав Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: становлення і розвиток особистості в інформаційному суспільстві.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HALETA Yaroslav Volodimerovich – PhD, Assistant Professor, Department of Pedagogics and Educational Management of Centralukrainian Volodymyr Vinnichenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: formation and development of personality in the information society.

Дата надходження рукопису 12. 02. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул.

УДК 796.011.1:629.7

ГАЛІМСЬКА Інна Іванівна –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізичної та

психофізіологічної підготовки

Кіровоградської Льотної Академії

Національного Авіаційного Університету

e-mail: galimskiy@rambler.ru

САМОСТІЙНЕ ФІЗИЧНЕ ТРЕНУВАННЯ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНЬОГО АВІАФАХІВЦЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні

трансформаційні процеси, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя, зумовлюють постійне зростання вимог до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців. На сьогодні пріоритетним завданням вищої освіти є формування нової генерації фахівців, здатних на основі інтеграції загальнолюдських і професійних цінностей реалізувати в професії індивідуальний спосіб життєдіяльності, орієнтуватися на сучасні технології, напрацьовувати власну

стратегію професійної діяльності, реально оцінювати свої можливості та нести відповідальність за результати своєї праці. Відповідно актуальною проблемою для педагогічної теорії та практики є формування професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, спрямоване насамперед на створення передумов для виходу студента на оптимальну траєкторію власного професійного розвитку.

Викладене повною мірою стосується й проблеми підготовки фахівців цивільної авіації, здатних до виконання професійної

діяльності у сучасних умовах зростання технічної оснащеності та інформаційної насиченості праці, збільшення швидкості обробки інформації, необхідності прийняття рішень і виконання дій у нестандартних ситуаціях, вміння ставити і вирішувати неординарні практичні завдання. Такі умови діяльності висувають суттєві вимоги до фізичних, психологічних і психофізично значущих якостей особистості сучасного авіаційного фахівця. У цьому контексті фізичне виховання розглядається як важливий системоутворюючий фактор наукової організації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців цивільної авіації. Брак належної загальної та спеціальної фізичної підготовки призводить до різкого зниження їхньої працездатності, погіршення стану здоров'я і, як наслідок, ранньої професійної дискваліфікації. Як свідчить статистика, більше 80–90% нещасних випадків пов'язано з неповноцінними фізичними та психологічними якостями працюючих, а вік дискваліфікації авіаційних фахівців значно зменшився і становить на сьогодні 32–34 роки.

Мета статті – визначити складові здорового способу життя майбутнього авіафахівця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна професія висуває специфічні вимоги до фізичних і психічних якостей людини, її прикладних умінь і навичок. Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх авіафахівців також має свої особливості, які полягають в тому, що вона вирішує широке коло спеціальних завдань, для реалізації яких відбирають найбільш адекватні ефективні засоби і методи фізичного виховання, форми організації навчально-виховного процесу майбутніх авіафахівців. Зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів ВНЗ авіаційного профілю визначається рядом факторів, зумовлених структурою і розвитком сучасного виробництва. Крім того, зміст ППФП визначає вимоги до особистості фахівця, і, насамперед, вимоги до його фізичної та психічної підготовленості, які, у свою чергу, зумовлюються факторами, тісно пов'язаними зі специфікою професійної діяльності. Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх авіафахівців до високопродуктивної роботи здійснюється у таких напрямках: оволодіння прикладними вміннями та навичками, які є елементами окремих видів спорту; акцентоване виховання окремих фізичних і спеціальних якостей, особливо важливих для високопродуктивної роботи майбутнього авіафахівця; отримання прикладних знань і умінь застосування засобів фізичної культури у режимі роботи та

відпочинку з урахуванням екстремальних умов роботи та вікових особливостей.

Разом з тим, професійно-прикладна фізична підготовка не є відокремленою від традиційної системи фізичного виховання, а є органічно пов'язаною з усіма її основними напрямками, важливою частиною, розділом фізичного виховання, головний зміст якої – формування фізичних здібностей, що відповідають специфічним потребам даної професії, озброєння професійними вміннями і навичками [4].

На сьогоднішній день стає актуальним і взаємозв'язок професійної орієнтації, професійного відбору, направленою використання засобів і методів фізичної підготовки для профілюючої ППФП. Варто підкреслити, що спеціалізована фізична підготовка будується на загальній фізичній підготовці, органічно доповнює її, але не відчужується від неї, не протиставляється їй, визначаючись своїми специфічними засобами, методами, формами, які сприяють досягненню і збереженню стану готовності до праці взагалі і до даного виду праці, зокрема. Дослідження, проведені О. Зарічанським [1], підтверджують наявність закономірних позитивних зв'язків між загальною та спеціалізованою фізичною підготовленістю працівників, причому значення загальної фізичної підготовленості зростає за умов її реалізації паралельно та у тісному взаємозв'язку з процесом спеціалізації.

Професійне формування особи курсантів і слухачів в рамках фізичної підготовки необхідно позначити як системний, багаторівневий процес. Кажучи про підготовку особи курсантів і слухачів до успішного виконання службових завдань професійної діяльності, необхідно виділити наступні аспекти вищезгаданого процесу:

- самостійна робота особи по напрямку вдосконалення професійно-значущих якостей, у тому числі самовиховання особи;
- стійка спрямованість особи, яка визначається безперервністю розвитку і діяльності особи;
- коректування сформованих і виховання необхідних якостей особи;
- у результативності зв'язків особи із зовнішнім середовищем.

При цьому нова стратегія професійної підготовки курсантів повинна полягати не лише в спеціально організованих заняттях з фізичної підготовки, а також самостійній, усвідомленій і активній руховій діяльності в цілях ефективної психофізичної адаптації до соціально-правових умов сучасного життя, що склалися [2].

Самостійна фізична підготовка – складний, цілеспрямований процес, одна з

форм професійної підготовки курсантів і слухачів, здійснювана ними індивідуально й самостійно, але при належній педагогічній підтримці у позааудиторний час, направлена на розвиток і вдосконалення фізичних професійно значущих якостей.

У процесі самостійної фізичної підготовки курсанти і слухачі розвивають самостійність у пізнавальній діяльності і здатність самостійно застосовувати наявні знання, навички, уміння, педагогічні технології у навчанні і практичній діяльності.

Однією з невід'ємних ознак процесу самостійної фізичної підготовки є цілеспрямованість. Перед початком занять необхідно чітко сформулювати цілі і завдання роботи. Щоб уникнути нераціональної витрати часу, мета має бути сформульована чітко. Визначальна роль тут відводиться викладачеві, оскільки від того, наскільки встановлена мета вмотивує курсанта, залежить ефективність роботи.

Планування самостійної роботи курсантами і слухачами з вдосконалення психофізичної професійної готовності визначається проходженням ряду етапів саморозвитку особи при обов'язковій консультаційній участі педагога.

Самостійна фізична підготовка є однією з форм педагогічної діяльності, отже, її організація повинна будуватися на основі певних принципів педагогіки.

Аналіз визначення поняття «самостійна фізична підготовка» показує, що одним з визначальних принципів організації додаткових занять є те, що, хоча педагог і не бере участь безпосередньо в даному процесі, але його роль якоюсь мірою є визначальною, оскільки консультація з педагогом є одним з ключових етапів даного процесу. Формування первинних рухових умінь і навичок курсантів повинно проходити під керівництвом викладача в цілях недопущення закріплення помилок в техніці виконання вправ. Формування ж і вдосконалення фізичних якостей доцільнішим бачиться перенести на самостійну роботу.

Окрім обов'язкового забезпечення участі педагога в процесі самостійної фізичної підготовки курсантів одним з визначальних принципів організації даних заходів є плановість і помірність в розподілі і збільшенні фізичних навантажень.

З принципом плановості і помірності в розподілі і збільшенні фізичних навантажень зв'язаний принцип спадкоємності видів навантаження. Тобто в процесі занять відбувається поступовий перехід від простих до складніших видів занять. Принцип факультативності знаходить свій прояв в тому, що самостійна фізична підготовка служить

розв'язанню додаткових завдань з розвитку і вдосконалення у курсантів і слухачів професійно значущих якостей.

Викладачеві при організації самостійної підготовки необхідно уважно і диференційовано підходити до кожного курсанта, враховуючи його індивідуальні психічні і фізичні особливості, які визначають швидкість, повноту засвоєння матеріалу. В процесі тренувань педагогові слід звертати окрему увагу на тих, що не справляються, з тим, щоб адаптувати під них програму тренувань. Окрім цього, важливо забезпечити і підтримувати інтерес і мотивацію курсантів, що успішно справляються. В цілях цього завдання, запропоновані викладачем, повинні відрізнятися відповідним рівнем складності, новизною, нестандартністю.

Якщо аналізувати формування професійної мотивації майбутніх авіаційних фахівців, спираючись на стадійність цього процесу, то набуття обраної професії «починає визначати життєві орієнтації курсанта, перетворює знання на переконання, стає провідним мотивом» [6, с. 220].

При цьому не можна говорити про процес формування мотивації як про лінійний, в якому одна стадія змінюється іншою. Він характеризується як лінійністю, так і циклічністю. Кожна стадія визначає вибір методів формування мотивації, які найбільш сприяють прояву інтересу, активності, ініціативності майбутніх фахівців. Як свідчить дослідження, у процесі поетапного формування мотивації професійної діяльності у курсантів змінюються інтереси, спрямованість особистості, формуються мотиви професійної діяльності.

Однак, слід погодитися з думкою Є. П. Ільїна, що формування мотиву – це діяльність самої особи, педагог не може сформувати мотив, він лише може сприяти цьому процесу, оскільки мотив формується на підставі особистісних інтересів (насамперед пізнавальних), потреб, установок, самооцінки, моральних принципів.

Коли йдеться про формування професійної мотивації засобами фізичної підготовки, то слід говорити про активний і пасивний інтерес. Перший стосується безпосередньо занять фізкультурою та спортом, а другий має споглядальний характер, наприклад, відвідування спортивних змагань. При цьому слід акцентувати на необхідності формування стійкого активного інтересу до фізичної підготовки і спорту як фактора професійної надійності.

У формуванні мотивації майбутньої професійної діяльності авіаційних фахівців особливе місце посідає фізична підготовка, яка на сьогодні має досконалі методики в цьому

напряму. Цей процес характеризується комплексним, системним і науково обґрунтованим впливом на мотиваційну структуру як навчальної, так і позанавчальної діяльності курсантів і спрямований на формування довгострокової, стійкої внутрішньої мотивації на авіаційну діяльність. При цьому формування мотивації професійної діяльності здійснюється у двох напрямках: у перетворенні загальних мотивів особистості на професійні та у зміні системи професійних мотивів у зв'язку зі зміною рівня професіоналізації.

Говорячи про співвідношення основного (передбаченого навчальним планом) навантаження і додаткового (в рамках самостійної підготовки) навантаження фізичної підготовки майбутніх авіаційних фахівців, відзначаємо, що спочатку їхні об'єми знаходяться у відносній рівності. Поступово об'єм додаткового навантаження збільшується.

Структурно систему самостійної фізичної підготовки курсантів і слухачів можна позначити як єдність трьох етапів: підготовчого, робочого і контрольного.

У ході підготовчого етапу на лекційних і практичних заняттях у курсантів і слухачів створюються мотиваційні установки на необхідність самостійної роботи, забезпечується навчання формам, методам, засобам самоконтролю, видам самостійної роботи.

Робочий етап полягає безпосередньо в самостійній психофізичній підготовці курсантів і слухачів. В ході даного етапу необхідно забезпечити консультування тих, хто навчається, з викладачем.

Мета контрольного етапу полягає у визначенні ефективності самостійної роботи тих, що навчаються. В рамках даного етапу доцільно проводити контрольні випробування, за результатами яких вноситимуться корективи в програму самостійної підготовки.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Підводячи підсумок всьому вищесказаному, відзначимо, що в умовах постійного зростання вимог до професійної фізичної підготовки майбутніх авіаційних фахівців, робота курсантів і слухачів з підтримки і вдосконалення придбаних на аудиторних заняттях з фізичної підготовки знань, умінь, навичок є важливою складовою професійного формування особистості майбутнього професіонала.

Необхідно підкреслити, що при організації самостійної роботи курсантів і слухачів з фізичної підготовки перед викладачем стоїть відповідальне завдання з ознайомлення тих, що навчаються з основними принципами самонавчання, формами, видами вправ з підвищення професійної фізичної

підготовленості, а також з методами розподілу навантаження і контролю за фізичним станом організму.

Таким чином, заняття з фізичної підготовки фахівців вузів авіаційного спрямування, передбачені навчальними планами і програмами, необхідно доповнювати організованими самостійними заняттями тих, що навчаються у позааудиторний час.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Зарічанський О. А. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів ВНЗ освіти I-II рівня акредитації МВС України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Зарічанський Олег Анатолійович; Тернопільський держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – 165 с.
2. Макеєва В. С., Баркалов С. Н., Степанюк В. І. Науково-методичні аспекти фізичної підготовки курсантів і слухачів / В. С. Макеєва, С. Н. Баркалов, В. І. Степанюк. – Орел, 2006. – 324 с.
3. Курушин В. І. Аксиологія модернізації професійної підготовки кадрів / В. І. Курушин // Вісник САМГУ. – 2004. – № 4(33). – С. 152–154.
4. Муслімов Р. А. Організація самостійної фізичної підготовки слухачів освітніх організацій / Р. А. Муслімов. – К., 2014. – 145 с.
5. Теоретичні і методичні основи організації фізичної підготовки співробітників авіаційної сфери. Підручник / С. В. Кузнецов, С. В. Ковальов, А. Н. Волков, А. І. Воронін, під заг. ред. С. В. Кузнецова. – М., 2016. – 328 с.
6. Хальзов В. І., Кропанов А. С. Фізичне виховання в системі професійної підготовки курсантів льотних спеціальностей // Гуманітарний вісник. – 2012. – № 2(54). – С. 220–137.

REFERENCES

1. Zarichans'kyu, O. A. (2002). *Pedahohichni umovy profesional'no-prykladnoyi fizychnoyi pidhotovky kursantiv VNZ osvity I-II rivnya akredytatsiyi MVS Ukrayiny*. [Pedagogical conditions of professionally-applied physical training of students of UNIVERSITIES of education i-II accreditation levels of the Ministry of interior of Ukraine]. Ternopil'.
2. Makyeyeva, B. S., Barkalov, S. N., Stepanyuk, V. I. (2006). *Naukovo-metodychni aspekty fizychnoyi pidhotovky kursantiv i*. [Scientific and methodical aspects of physical training of cadets and students]. Orel.
3. Kurushyn, V. I. (2004). *Aksiolohiya modernizatsiyi profesiyanoi pidhotovky kadriv* [Axiology of modernization of professional training]. Samara.
4. Muslimov, R. A. (2014). *Orhanizatsiya samostiyanoi fizychnoyi pidhotovky slukhachiv osvitnikh orhanizatsiy*. [Organization of independent physical training of students of educational institutions]. Kyiv. *Teoretychni i metodychni osnovy orhanizatsiyi fizychnoyi pidhotovky spivrobitynkiv aviatsiyanoi sfery*:

pidruchnyk (2016). [Theoretical and methodological foundations of organization of physical training of the employees of the aviation sector.]. Moscow.

5. Khal'zov, V. I., Kropanov, A. S. (2012). *Fizyczne vykhovannya v systemi profesynoyi pidhotovky kursantiv l'otnykh spetsial'nostey*. [Physical education in the system of professional preparation of students of flying specialities]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАЛІМСЬКА Інна Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної та психофізіологічної підготовки Кіровоградської Льотної Академії Національного Авіаційного Університету.

Наукові інтереси: фізкультурно-оздоровчі компетентності в системі професійної підготовки авіафахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HALIMSKA Inna Ivanivna – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor of the Department of Physical and Psychophysiological Training, Kirovohrad Flight Academy of the National Aviation University.

Circle of scientific interests: physical culture and health competence in the system of professional training of aviation specialists.

Дата надходження рукопису 12. 02. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул.

УДК 377

ГИРИЛОВСЬКА Ірина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, докторант Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
e-mail kamira@meta.ua

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ САМОПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО МОНІТОРИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В економіці нашої держави значну роль відіграє будівельна галузь. Це пов'язано з тим, що від цієї галузі залежить будівництво житла, створення нових міст і сіл, окремих мікрорайонів, постійна реконструкція житлового фонду, будівництво промислових і сільськогосподарських підприємств, транспортних об'єктів, лікарень, шкіл, торгових центрів тощо. Тобто, сучасне життя суспільства неможливе без ефективного функціонування будівельного комплексу, яке забезпечується, в першу чергу, наявністю висококваліфікованих робітників.

Зростаючі вимоги до рівня фундаментальної підготовки майбутніх фахівців суттєво впливають на освітній процес у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) будівельного профілю. Виникає потреба у модернізації змісту професійної підготовки, підвищенні її якості. Управляти навчальним процесом, виявляти шляхи його вдосконалення допомагає моніторинг. Моніторинг спрямований не лише на виявлення рівня професійних знань, умінь і навичок учнів, але й на усунення неузгодженості між сучасними вимогами до їх професійної підготовки та її реальним рівнем. Його результати впливають на прийняття відповідних управлінських рішень. Тому, проблема моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих

робітників у ПТНЗ будівельного профілю визначена сьогоднішнім.

Аналіз публікацій показав широкий спектр наукових досліджень, пов'язаних із даною проблематикою. Так, концептуальні засади професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аналізували Г. Васянович, С. Гончаренко, Р. Гуревич, О. Коваленко, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Сушенцева, Л. Хомич, Б. Шиян та інші; формуванню професійної компетентності майбутніх будівельників приділили увагу О. Білик, Н. Дорошенко, А. Литвин, Т. Пятничук та інші; теоретичні основи моніторингу вивчали О. Локшина, Т. Лукіна, В. Луначек, О. Ляшенко та інші; питаннями управління освітою займалися О. Аніщенко, Г. Єльнікова, В. Свистун, Л. Петренко, В. Ягунов та інші. Однак, теоретичні та методичні основи моніторингу якості професійної підготовки випускників ПТНЗ будівельного профілю досліджено недостатньо.

Мета статті – обґрунтувати професійно-орієнтовану самопідготовку учнів до моніторингового оцінювання як складово моніторингу якості професійної підготовки майбутніх робітників будівельної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш поширеною в сучасних ПТНЗ будівельного профілю є підготовка учнів з таких професій